

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 10. prosince 2020 ve věci č. 56751/16 a 33762/17 – *Shiksaitov proti Slovensku*

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že navzdory statusu uprchlíka, který byl stěžovateli přiznán ve Švédsku, byly slovenské orgány oprávněny stěžovatele zajistit za účelem jeho extradice do Ruské federace. Jelikož však v řízení nepostupovaly s náležitou péčí, trvalo zajištění nepřiměřeně dlouho, čímž došlo k porušení čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy. Soud dále konstatoval, že jelikož stěžovatel neměl dle vnitrostátního práva ani před, ani po rozsudku Soudu právo na odškodnění za protiprávní zbavení svobody, došlo k porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2007 vydal Okresní soud v Grozném v Čečenské republice proti stěžovateli mezinárodní zatykač. Stěžovatel byl stíhán pro tvrzené zapojení do teroristických činů, které se měly odehrát v roce 2004. V letech 2010-2011 bylo se stěžovatelem vedeno extradiční řízení na Ukrajině. Stěžovatel z Ukrajiny uprchl do Švédska, kde mu byl v prosinci 2011 udělen azyl z důvodů pronásledování v Ruské federaci pro jeho politické názory.

V lednu 2015 byl stěžovatel zadržen na slovensko-ukrajinské hranici při cestě na Ukrajinu, jelikož jeho jméno figurovalo na seznamu osob hledaných Interpolem. Stěžovatel byl následně vzat do předběžné vazby do doby, než se vyjasní jeho status a Rusko předloží oficiální extradiční žádost.

Jelikož je délka trvání předběžné vazby omezena na 40 dní, podala státní zástupkyně v únoru 2015 návrh na vzetí stěžovatele do extradiční vazby. Uvedla, že ruské orgány předložily extradiční žádost, kterou doprovodily i zárukami týkajícími se zacházení se stěžovatelem a řízení proti němu, a že okolnosti udělení azylu stěžovateli budou dále ověřovány, stejně jako případná rizika, která by stěžovateli v případě extradice hrozila. Krajský soud stěžovatele vzal do extradiční vazby, což následně posvětil jak nejvyšší, tak i ústavní soud.

V říjnu 2015 státní zástupkyně podala návrh na vydání stěžovatele. Opřela ji o zjištění, že švédské orgány při udělení azylu stěžovatele neověřovaly, zda je hledán Interpolem, o stanovisko UNHCR, dle něhož není ochrana, která byla švédskými orgány stěžovateli udělena, bezpodmínečná, a o dostatečnost záruk poskytnutých ruskými orgány. Krajský soud v září 2016 nařídil extradiční stěžovatele. Shledal mj., že stěžovatel je stíhán pro závažný trestný čin nepolitické povahy, a proto azyl udělený ve Švédsku nebrání jeho vydání. K odvolání stěžovatele nicméně nejvyšší soud v listopadu 2016 dospěl k závěru, že je extradice nepřipustná. Shledal, že nejsou dány důvody, pro něž by stěžovateli azyl neposkytoval ochranu, neexistují spolehlivé důkazy o věrohodnosti obvinění, které proti němu vznesly ruské orgány, v extradiční žádosti je mnoho nepřesných a vzájemně protichůdných informací, a že za jeho stíháním stojí jeho politické názory a politická aktivita jeho bratra. Stěžovatel byl následně propuštěn z vazby.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jak jeho předběžná, tak i extradiční vazba porušila čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

a) K zatčení stěžovatele

Soud poznamenal, že stěžovatel byl zadržen, jelikož jeho jméno figurovalo na seznamu osob hledaných Interpolem. Rozhodnutí o umístění do cely bylo přijato poté, co ruské orgány potvrdily, že po stěžovateli stále pátrají a v brzké době zašlou extradiční žádost. V ten okamžik slovenské orgány neměly

povědomí o tom, že stěžovateli byla ve Švédsku udělena mezinárodní ochrana. Jejich postup dle Soudu nevykazuje známky svévole.

b) K následnému zbavení svobody stěžovatele

1. K souladu předběžné a extradiční vazby s vnitrostátním právem

Soud v první řadě shledal, že jak předběžná, tak extradiční vazba proběhla v souladu se slovenským trestním řádem i Evropskou úmluvou o vydávání.

2. K řádnému zohlednění udělení azylu stěžovateli ve Švédsku

Soud dále poznamenal, že azyl byl stěžovateli udělen ve Švédsku, nikoli na Slovensku. Udělení azylu má účinky i mimo území státu, který rozhodnutí vydal, do té míry, že může být zpochybněno jen za výjimečných okolností, z nichž vyplývá zdání, že na držitele azylu zjevně dopadá článek 1-F Úmluvy o právním postavení uprchlíků, a proto nesplňuje definici pojmu uprchlík podle této úmluvy. Dle Soudu mohou během extradičního řízení vyjít najevo skutečnosti, které mohou odůvodnit přehodnocení statusu uprchlíka. Skutečnost, že stěžovateli byl ve Švédsku udělen azyl, tedy automaticky neznamená, že by za uprchlíka měl být považován i na Slovensku.

Soud uvedl, že bylo legitimní, aby si slovenské orgány ověřily, zda se na stěžovatele nevztahuje citovaný článek Úmluvy o uprchlících, a to tím více, že vyšlo najevo, že švédské orgány si neověřily, zda je stěžovatel hledán Interpolem a nezkoumaly povahu obvinění, které proti němu ruské orgány vznesly. Důkazy, které ruské orgány předložily, musely být zkoumány s velkou obezřetností, aby bylo zjištěno, zda byla extradiční žádost opřena o smyšlené důvody či zda byl trestný čin, z něhož byl stěžovatel obviněn, nepolitické povahy ve smyslu článku 1-F Úmluvy o právním postavení uprchlíků a čl. 12 odst. 2 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2011/95/EU. Poté, co dospěly k závěru, že daný trestný čin není politické povahy, musely slovenské orgány zkoumat, zda mohou vydání bránit i jiné důvody, např. nedostatečné důkazy na podporu obvinění stěžovatele.

Slovenským orgánům tedy dle Soudu nemůže být vyčítáno, že se přípustností stěžovatelova vydání zabývaly i přesto, že mu byl ve Švédsku udělen azyl. Toto ověřování musí být považováno za řízení o vydání ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy. I když výsledkem tohoto zkoumání byl nakonec závěr, že stěžovatelovy námitky jsou důvodné a extradice není přípustná, neznamená to, že byla vazba během extradičního řízení nezákonná či v rozporu s článkem 5 Úmluvy.

3. K souladu celého období vazby s čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy

Soud konečně posuzoval, zda byla celá délka vazby z pohledu čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy odůvodněná. Poznamenal, že trvala 1 rok, 9 měsíců a 18 dnů. Na konci února 2015 již slovenské orgány měly podklady od svých švédských protějšků. Stejně tak již měly k dispozici extradiční žádost. Navzdory tomu státní zástupkyně podala žádost o nařízení vydání až v říjnu 2015. Krajský soud nařídil jednání až o další tři měsíce později. Jednání bylo pak odročeno s tím, že budou od ruských orgánů vyžádány další informace. Ruské orgány nicméně odpověděly, že dalšími informacemi již nedisponují. Přesto se další jednání ve věci konalo až v září 2016.

Soud si dále povšiml, že zatímco jeden senát nejvyššího soudu v březnu 2015 shledal, že na stěžovatele dopadá článek 1-F Úmluvy o právním postavení uprchlíků, jiný senát téhož soudu v listopadu 2016 dospěl k opačnému závěru, ačkoli mezitím nevyšla najevo žádná nová skutečnost. Všechny dokumenty, které byly pro rozhodnutí potřebné, byly shromážděny již na konci února 2015.

Dle Soudu tedy vnitrostátní orgány nepostupovaly s potřebnou péčí. Nic jim nebránilo o přípustnosti stěžovatelova vydání rozhodnout o mnoho dříve, než učinily. Důvody stěžovatelova zbavení svobody tedy nebyly platné po celou dobu jeho vazby, a došlo tak k porušení čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 5 ÚMLUVY

Stěžovatel též namítal, že bylo porušeno jeho právo na odškodnění dle čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

Soud konstatoval, že žádný z vnitrostátních soudů neshledal, že byla stěžovatelova předběžná či extradiční vazba protiprávní. Žádné rozhodnutí o vazbě nebylo zrušeno. Stěžovatel tedy neměl ani teoretickou možnost žádat odškodnění. Vnitrostátní právo stěžovateli nepřiznává ani právo žádat o odškodnění na základě rozsudku Soudu. Došlo proto i k porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.